

ARHITEKTURA RAČUNALA 2

Nositelj predmeta

Prof. dr. sc. Slobodan Ribarić

Asistenti:

mr. sc. Tomislav Hrkać (koordinator)

Branko Samaržija (zamjenik)

Ivan Fratrić

Marčetić

Darijan

Marijo Maračić

Svi sa ZEMRIS (Zavod za elektroniku, mikroelektroniku, računalne i inteligentne sustave), zgrada D, 3. kat

Obavijesti, pitanja, odgovori, rasporedi i sve ostalo na FER
Web-u:

<http://www.fer.hr/predmet/arhrac2>

Organizacija nastave i ocjenjivanje

Preduvjeti za uspješno praćenje nastave su znanje iz:

- Digitalna logika
- Programiranje i programsko inženjerstvo
- Arhitektura računala 1

Predavanja

- Nazočnost (fizička i duhovna) na predavanjima je **obavezna**
- Tijekom predavanja obavljat će se povremene kratke pismene provjere znanja (i nazočnosti)
- Za zadaću ćete morati riješiti preporučeni zadatak ili pak sami obraditi određeni dio gradiva

Laboratorij

- Tijekom semestra održavaju se 3 (tri) laboratorija i sva tri su obavezna
- Na kraju svakog laboratorijskog ciklusa mora se uspješno kolokvirati

Način bodovanja

- Periodičke provjere znanja (ujedno i provjera nazočnosti):
  - ABCD pitalice ili kratke nadopune teksta
    - Maksimalno **10** bodova
  - Provjera nazočnosti
    - Nema bodova, ali **prag nazočnosti** je **80%** predavanja
- Uspješno kolokviranje vježbi
  - Maksimalno **12** bodova;   **Prag** je **6** bodova
- 1. međuispit
  - Maksimalno **16** bodova;
- 2. međuispit
  - Maksimalno **22** bodova

• Završni ispit

- Preduvjet za pristup završnom ispitu je **30** bodova ostvarenih u prethodnim aktivnostima ali uz uvjet da je **14** bodova ostvareno iz međuispita
- Maksimalno se ostvaruje **40** bodova na završnom ispitu

Dodatni uvjet: Pripisnik mora na završnom ispitu ostvariti
MINIMALNO

15 bodova (od 40) da bi položio predmet

**Pripisnik mora ostvariti minimalno 50 bodova da bi pristupio
usmenom ispitu.**

- Ponovljeni završni ispit (ne preporuča se), mogućnost popravljanja (ali i spužtanja) ocjene

Važna opaska: Usmeni ispit je, prema odluci Vijeća FER-a obavezan samo za studente kojima je predmet Arhitektura računala 2 **obavezan**.

Sadržaj kolegija

0. Uvodno predavanje

0.1. Turingov stroj

1. Definicija i klasifikacija arhitekture računala

1.1. Flynnova klasifikacija (SISD, MISD, SIMD, MIMD)

1.2. Računala upravljana tokom podataka (Data Flow)

1.3. Računala upravljana zahtjevom (redukcijska računala)

2. Model von Neumannovog računala

2.1. Značajke SISD arhitekture

2.2. Tokovi podataka, upravljački tok

2.3. Usporedba Turingovog stroja i von Neumannovog računala

3. Pojednostavnjeni modeli (mikro)procesora CISC i RISC

3.1. Komponente modela CISC

3.2. Primjer izvođenja programa

3.3. Stanje registara

3.4. Stanje na sabirnicama, sabirnički ciklus, sabirnički protokol

3.5. Komponente modela (S)RISC

- 3.6. ISA-model procesora
- 3.7. Značajke procesora arhitekture RISC
- 3.8. Arhitektura RISC i performansa procesora
- 3.9. Odnos CISC - RISC

4. Upravljačka jedinica računala

- 4.1. Funkcija upravljačke jedinice
- 4.2. Prijenos upravljanja između programa
- 4.3. Rekurzivni programi
- 4.4. LIFO ili stožna struktura
- 4.5. Uporaba stoga – analiza slučaja

5. Sklopovska izvedba upravljačke jedinice

- 5.1. Skup instrukcija
- 5.2. Organizacija računala
- 5.3. Struktura upravljačke jedinice
- 5.4. Komponente upravljačke jedinice: brojilo sekvenci, dekodler, PLA generator taktnog signala

6. Izvedba mikroprogramske upravljačke jedinice

6.1. Osnovni pojmovi i Wilkesova izvorna shema

6.2. Faze mikroprogramiranja

6.3. Struktura mikroprogramirane upravljačke jedinice

6.4. Model mikroprogramiranog procesora

7. Centralna procesna jedinica – registarski stroj

7.1. Podrobniji interpretacijski dijagram stanja ISP

7.2. Stanje procesora

7.3. Skup registara opće namjene

7.4. Registarska okna

8. Protočna organizacija procesora

8.1. Put podataka

8.2. Tri inačice organizacije procesne jedinice

8.3. Podrobnija analiza izvođenja instrukcija

8.4. Protočnost (instrukcijska protočna struktura)

8.5. Strukturni, podatkovni i upravljački hazardi

8.6. Analiza slučaja

9. Aritmetičko-logička jedinica

9.1. ALU – višefunkcijski sklop

9.2. Pristup oblikovanju ALU

9.3. Posmačni sklop (Barrel Shifter)

10. Ubrzanje rada memorijskog sustava

10.1. Memorijska hijerarhija

10.2. Memorija s preklapanjem - protočna memorija

11. Priručna (cache) memorija

11.1. Prostorna i vremenska lokalnost

11.2. Blok-shema tipične organizacije priručne memorije

11.3. Načini obnavljanja sadržaja glavne memorije

11.4. Organizacije priručne memorije (potpuno asocijativna, izravna, skupna-asocijativna)

11.5. Algoritmi zamjene blokova

11.6. Koherentnost priručne memorije

11.7. Primjeri priručnih memorija

12. Virtualni memorijski sustav

- 12.1. Fizički i logički adresni prostor
- 12.2. Organizacija logičkog adresnog postora
- 12.3. Adresno preslikavanje (Denningov model)
- 12.4. Straničenje
- 12.5. Segmentacija
- 12.6. Segmentacija sa straničenjem
- 12.7. Zamjena, smještanje i način pribavljanja blokova
- 12.8. Analiza slučaja

13. Organizacija ulazno-izlaznog podsustava

- 13.1. Načini izmjene podataka između računala i vanjske logike
- 13.2. DMA (Direct Memory Access) – Izravni pristup memoriji

14. Iznimke

14.1. Vanjske i unutarnje iznimke

14.2. Faze prepoznavanja i obrade iznimke

14.3. Faza povratka iz iznimke

14.4. Obrada prekida

14.5. Vektorski prekidi

14.6. Analiza slučaja

Literatura

- S. Ribarić, *Arhitektura računala*, Školska knjiga, Zagreb, 2004. (240str.)
- S. Ribarić, *Naprednije arhitekture mikroprocesora*, Element, Zagreb, 3.izdanje, 2002.(231 stranica)
- S. Ribarić, *Arhitektura RISC i CISC računala*, Školska knjiga, Zagreb, 1996. (380 stranica)
- A. S. Tanenbaum, *Structured Computer Organization*, Prentice-Hall, 1990.(587 stranica)

- D. A. Patterson, J. L. Hennessy, *Computer Architecture, A Quantitative Approach*, Morgan Kaufmann Pub., Second edition, 1996. (760 stranica + 195 stranica)
- D. A. Patterson, J. L. Hennessy, *Computer Organization & Design, The Hardware/Software Interface*, Morgan Kaufmann Pub., Second edition, 1998. (759 stranica + 173 stranice)
- A. Clements, *Principles of Computer Hardware*, Oxford University Press, 2006. (652 str.)
- A. B. Tucker (ed.), *Computer Science Handbook*, Chapman & Hall, 2004.